Κεῖνο τὸ εἶδος τῆς ποίησης ποὺ ὑπόφερε λιγώτερα ἀπὸ τὸ γλωσσικὸ ζήτημα, κεῖνο καὶ καλύτερα καὶ πλουσιώτερα καλλιεργήθηκε—ἡ Λυρική. Ἐδῶ, ποὺ θεμέλιο εἶναι ἡ γλώσσα τῆς καρδιᾶς, δὲ διαφιλονεικήθηκε ποτὲ σοβαρὰ ἡ κυριαρχία τῆς Δημοτικῆς. Μαζὶ μ' αὐτὸ συντέλεσε καὶ τὸ ὅτι ἡ λυρικὴ τοῦ 19ου αἰώνα ἄρχισε ἀμέσως μὲ δυὸ ὑπέροχους ποιητὲς καὶ ὅτι ἔτυχε νὰ ντιπροσωπεύεται ἀπὸ ἄντρες ποὺ ἀντρωθήκανε κάτου ἀπὸ φυσικὲς φιλολογικὲς συνθῆκες, ἀπὸ τὸ Ζακυθιανὸ Δ. Σολωμὸ (1798—1857) καὶ ἀπὸ τὸν Ἀγιομαυρίτη Ἀριστ. Βαλαωρίτη (1824—1879). Στὰ Ἑφτάνησα χρωστάει ἡ νεοελληνικὴ Τέχνη παραπολλά. Γιατὶ Ἑφτανησιῶτες εἶναι οἱ λιγοστοὶ ζουγράφοι καὶ μουσικοὶ ποὺχει ἡ χώρα νὰ δείξει Ὡς ἰδιοχτησία τῆς Βενετιᾶς γλυτωμένη ἀπ' τὸν Τούρκικο βαρβαριτμό, χαρήκανε τὰ Ἑφτάνησα τ' ἀγαθὰ ἑνὸς γερεῦ πολιτισμοῦ. Κι ἂν οἱ Ἑφτανησιῶτες διακρίνουνται σὲ καλλιτεχνικὰ ζητήματα γιὰ τὴν καλαισθησία τους, σ' αὐτὸ βέβαια ἔχει πολὺ νὰ κάμει ὁ Ἰταλικὸς ἀέρας. Μὲ τὴν Ἰταλικὴ γλώσσα, ποὺ αὐτοὶ οἱ Ἕλληνες ἀπὸ παιδιὰ τὴν εἴχανε σὰ μητρική τους, γνωρίσανε ἀπὸ κοντὰ καὶ μαθανε νὰ ἐχτιμᾶνε τὰ χαρίσματα μιᾶς γραφτῆς παρμένης ἀπὸ τὴ ζωή. Ἀφοῦ μάλιστα ὑπάρξανε καὶ ἄντρες ποὺ ἀνήκουνε καὶ στὴν Ἑλληνικὴ καὶ στὴν Ἰταλικὴ Γραμματολογία (Φώσκολος, Σολωμός).

Ὁ Σολωμὸς εἶναι ὁ σπουδαιότερος ποιητὴς τῶ σημερνῶν Ἑλλήνων, μὰ μόλις τώρα ἡ νεώτερη γενιὰ ἄρχισε νὰ τονὲ νιώθει καὶ νὰ τὸν ἐχτιμάει. Κι ὁ Σολωμός, καθὼς κι ὁ Κορνάρος, κρατιέται ἀπὸ οἰκογένεια Ἰταλικῆς καταγωγῆς. Ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά, καὶ ἡ ἀναθροφή του τὸν ἔφερε πιὸ σιμὰ στὸ Ἰταλικὸ πνέμα καὶ στὰ ποιήματά του ἑνώνει τὴ μόρφωση ἑνὸς ἀρχαίου πολιτισμένου λαοῦ μὲ τὴν ἰδιοφυΐα ἑνὸς λαοῦ νεόβλαστου. Ἡ νεοελλ. δημοτικὴ ποίηση τοῦ χρησίμεψε γιὰ βρύση ποὺ μὲ τὸ καθάριο της νερὸ πότιζε τὴν ψυχή του. Κοσμοξάκουστος εἶναι ὁ μεγάλος του διθύραμβος στὴ Λευτεριά, ποὺ μὲ τὸν πατριωτικό του καὶ ποιητικό του ἐνθουσιασμό, με τὴ μεγαλόφτερή του φαντασία καὶ μὲ τὴ δύναμη μιᾶς εὐγενικιᾶς μὰ καὶ φυσικιᾶς λαλιᾶς, τάξιώθηκε νὰ φορέσει τὸ στεφάνι τοῦ Ἐθνικοῦ Ὕμνου τῆς νεώτερης Ἑλλάδας. Ἕνα ἄλλο του μεγαλύτερο ποίημα, «Εἰς τὸν θάνατον τοῦ Μπάϊρον», εἶναι ἕνα ἀξιόπρεπο φανέρωμα τῆς εὐγνωμοσύνης ποὺ χρωστοῦσε τὸ Ἕλλ. Ἔθνος στὸ μεγάλο Φιλέλληνα. Μὰ καὶ στὰ μικρότερά του ποιήματα (καθὼς στὸ αἰστηματικὸ τραγούδι «Ἡ Φαρμακωμένη») κρούει τοὺς βαθιόγγιχτους ἤχους τῆς λύρας τοῦ ἀληθινοῦ ποιητῆ, καὶ σὲ μιὰ λυρική του ραψωδία, «Ὁ Λάμπρος», ποὺ μεινε ἀτέλιωτη, μεταχειρίζεται μὲ καινούριο καὶ πρωτόφαντο τρόπο τὸ κρῖμα μιᾶς ἀσυναίστητης αἱμομιξίας, δηλ. τὸ ἠθικὸ ἐκεῖνο θέμα ἄγριας τραγικότης ποὺχουνε γιὰ βάση τους τοῦ Σοφοκλῆ ὁ «Οἰδίπους» καὶ τοῦ Schiller «Ἡ νύφη τῆς Μεσσήνας». Ὁ Σολωμὸς εἶναι ὁ ἀντιπρόσωπος τοῦ ἁγνοῦ κλασικισμοῦ κι ὄχι τοῦ ψεύτικου ποὺ πρεσβεύουν οἱ καθαρευουσιάνοι. Γιὰ ρωμαντικὸς μπορεῖ νὰ χαραχτηριστεῖ ὁ Βαλαωρίτης. Ἡ γειτονικιὰ τῆς πατρίδας του Ἤπειρο μὲ τοὺς κλέφτες της καὶ τὰ κλέφτικα τραγούδια της χάρισε φόρμα καὶ ὑλικὸ στὴν ποίησή του. Ἡ ποίησή του εἶναι μιὰ ρητορικὴ ἀνυψωμένη σὲ δημοτικὴ ποίηση. Πλαϊ στὰ δημοτικὰ μοιρολόγια ἔστησε τὴ «Νεκρικὴ Ὠδή» του ποὺχει ἐντελῶς τὴ χρωματιὰ τοῦ Δημοτικοῦ τραγουδιοῦ. Τὰ ἐπικά του ἔργα (ὅπου, φυσικά, τὰ λυρικά τους μέρη εἶναι καὶ τὰ καλύτερα) σκοπὸ εἴχανε νὰ κρατήσουνε ζωντανὸ τὸν ἐνθουσιασμὸ γιὰ τὴ νεώτερη ἡρωϊκὴ ἐποχὴ τοῦ Ἔθνους. Ἡ «Φροσύνη» μᾶς φέρνει στὴν αὐλὴ τοῦ μεγαλοδύναμου καὶ αἱμοβόρου Ἀλήπασσα, στὰ Γιάννινα· ὁ «Διάκος» περιγράφει τὶς ἀντραγαθίες τοῦ συνονόματου κλέφτη καὶ πρόμαχου τῆς λευτεριᾶς.

Ἡ γῆ ποὺ γέννησε τὸ Σολωμὸ ἔβγαλε κι ἄλλους συγγενικούς του, ἂν ὄχι καὶ ἰσότιμούς του, ποιητές. Εἶναι ὁ μυστικοκιστηματικὸς Ἰ. Τυπάλδος ἀπὸ τὴν Κεφαλλονιὰ (1814—1883), ὁ Γ. Τερτσέτης ἀπὸ τὴ Ζάκυθο, ποὺ συγγενεύει περσότερο μὲ τὸ Βαλαωρίτη, καθὼς καὶ δυὸ ἄντρες ποὺ συνεδένουν τὰ περασμένα μὲ τὰ τωρινά, ὁ Κορφιάτης Γ. Μαρκορᾶς (γεν. 1826) κι ὁ Ζακυθιανὸς Σ. Μαρτζώκης.

Ἕνας μοναχὰ ἀπὸ τοὺς Ἑφτανησιῶτες, ὁ Ἀντρέας Κάλβος, παιδὶ τῆς Ζάκυθος, ἀκολουθάει στὶς πατριωτικές του Ὠδὲς τὸ δρόμο τοῦ κλασικισμοῦ κεινοῦ ποὺ εἶταν ἀναγνωρισμένος ἀπὸ τὸ Ἑλλ. Βασίλειο. Κοντὰ σ' αὐτόνε καὶ στὸ Ραγκαβῆ, ἔρχουνται δυὸ ἀδέρφια ἀπὸ ἠγεμονικιὰ Φαναριώτικη φαμίλλια, ὁ Ἀλέξ. καὶ Παν. Σοῦτσοι, χαραχτηριστικοὶ ἀντιπρόσωποι αὐτηνῆς τῆς τάσης, κ' οἱ δυό τους λυρικὰ προικισμένοι, ὄχι ὅμως κι ἀληθινοὶ ποιητάδες. Ὁ ἕνας τους, ὁ Ἀλέξαντρος, εἶναι ἕνας ὑπερβολικὰ θερμοαίματος σωβινιστὴς ποὺ ξεχύνει σὲ σάτυρες καὶ σὲ μισοεπικὰ ποιήματα τὸ φαρμακερό του μῖσος ἐναντίο τοῦ Καποδίστρια, τῆς Βαυαρέζικης διοίκητης καὶ τῶν Τούρκων—καὶ ὁ ἄλλος, μιὰ πεσιμιστικὴ φύση ποὺ παραδίνεται σὲ ἀνώφελο αἴστημα.

Ὅτι στὸ πνέμα ποὺ βασίλεψε περίπου ἑβδομήντα χρόνια δὲν μτόρεσε νὰ προκόψει ἡ λυρικὴ δὲν μπορεῖ νὰ μᾶς φανεῖ παράξενο. Σὲ ἀληθινὰ ταλέντα καθώς ὁ Ζαλοκώστας ἢ ὁ Ἀχ. Παράσχος βάζανε μιὰ χαρὰ τὸ χαλινάρι μὲ τοὺς Πανεπιστημιακοὺς ποιητ. διαγωνισμούς, τόσο ποὺ τὸ ποιητικό τους αἴστημα μόνο σ' ἐξαιρετικὴ περίστασι μπορροῦσε νὰνασκίνει λεύτερα—καὶ τότε, φυσικὰ στὴ γλώσσα τὴν ἐξευγενισμένη ἀπὸ τὸ δημ. τραγούδι. Ὁ Ζαλοκώστας ὅμως τὸ ἀκαδημαϊκὸ βραβεῖο δὲν τὄλαβε γιὰ τέτιας λογῆς ἔργα, παρὰ γιὰ τὸ ποίημα στὴ δοξοστεφανωμένη ἄμυνα τοῦ Μεσολογγιοῦ.

Τὸ «Μεσολόγγιον» μὲ τοὺς νεκρούς του τύπους καὶ στίχους εἶναι ἕνας ἀναχρονισμὸς στοὺς ἄντρες ἐκείνους ποὺ ἐμψυχωμένοι ἀπὸ τὸ κλέφτικο πνέμα φέρανε σὲ θριαμβευτικὸ τέλος τὴν καρτερικιὰ ὑπερράσπιση τῆς βαριοπλακωμένης πόλης.

Πάτρα ΜΥΡΙΕΛΛΑ

ΛΑΧΕΙΟΝ

ΥΠΕΡ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΣΤΟΛΟΥ
ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΜΕ ΜΙΑΝ ΔΡΑΧΜΗΝ ΚΕΡΔΟΣ 100,000 ΔΡΧ.

ΠΡΟΣΕΧΗΣ ΚΛΗΡΩΣΙΣ
31 Δεκεμβρίου 1908
Τὸ μόνον πατριωτικὸν
Τὸ μόνον εἰλικρινὲς
Τὸ μόνον Ἑλληνικὸν

Α. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΥ

ΔΡΑΜΑΤΑ

1—ΖΩΝΤΑΝΟΙ ΚΑΙ ΠΕΘΑΜΕΝΟΙ
2—Ο ΑΣΩΤΟΣ
3—ΟΙ ΑΛΥΣΙΔΕΣ

Πουλιοῦνται στὸ γραφεῖο τοῦ Νουμᾶ 1 δραχμὲς τὰ τρία. Μοναχὰ οἱ «Ἀλυσίδες», **τρεῖς** *δραχμές Στὶς ἐπαρχίες καὶ στὸ ἐξωτερικὸ στέλνουνται δίχω παραπανιστὸ ἔξοδο γιὰ τὰ ταχυδρομικά.*

γάλες γραμμές της καὶ στὶς μεγάλες φάσεις της. Ἕνας δραματικὸς συγγραφεὺς δὲν πρέπει νὰ ἐξετάζη, ἐὰν τὸ ἔργο του θ' ἀρέση στὸ κοινό, ἢ ἂν θὰ γαργαλίση εὐχάριστα τὶς εὐαίσθητες χορδὲς τῶν νοικοκυραίων καὶ σύμφωνα μ' αὐτὴ τὴ σκέψη νὰ γράψη ἔργο. Πρέπει νὰ σκεφθῆ ὅτι ὁ θεατής, φεύγοντας ἀπὸ τὸ θέατρο, ἀναγκη νὰ μείνη μὲ τὴ σκέψη, ὅτι πιθανὸν ἡ ὑπόθεση τοῦ δράματος νὰ εἶναι σύμφωνη καὶ μὲ τὴ δική του τὴ Ζωὴ καὶ ν' ἀναλογισθῆ ὅτι ἴσως ὁ συγγραφεὺς νὰ ἔχη δίκαιο κτλ. καὶ ὄχι νὰ πῆ ἁπλούστατα, τί ὡραῖα ποὺ ἔπαιξε ἡ τάδε καὶ μὲ τί τέχνη καὶ τάλαντο.

Ἴσως πάλι σ' αὐτές μου τὶς σκέψεις ν' ἀπατῶμαι. Πάντα ὅμως θέλησα μ' αὐτό μου τὸ δραμα τάκι νὰ δοκιμάσω ἂν ἔχω δίκαιο καὶ γι' αὐτὸ ἐπῆρα ἕνα γεγονὸς καὶ τὸ ἀνέβασα στὴ σκηνή, μὴ θέλοντας νὰ παραλλάξω τίποτε ἀπὸ τὴν ἀλήθεια. Ὅταν τὸ ἔδωσα νὰ παιχθῆ, μοῦ ὑπέδειξαν, ὅτι στὸ τέλος περισσότερο effet θἄκαμνα, ἄν, τὴν ὥρα ποὺ ἀποτελειώνη ὁ γιατρὸς τὴν ἐγχείρηση, ἔκαμνα τὸν ἄρρωστο νὰ πεθάνη. Βεβαίως τραγικώτερο θὰ γίνουνταν τὸ ἔργο, ἀλλὰ δὲν θέλησα νὰ τὸ τροποποιήσω γιὰ δυὸ λόγους: Πρῶτα πρῶτα δὲν ἤθελα νὰ παραλλάξω τὸ γεγονός, ὅπως εἶπα καὶ παρα πάνου, ἀλλὰ νὰ τὸ παρουσιάσω ὅπως συνέβηκε γιὰ νὰ εἶναι ἐντελῶς ἀληθινό, καὶ δεύτερο, διότι ἤθελα τὸ κοινὸ νὰ μὴ λυπηθῆ τὸν ἄρρωστο καὶ πῆ μέσα του «τὸν κακομοίρη». Σ' ὅλη αὐτὴ τὴν ἱστορία δὲν μᾶς ἐνδιαφέρει διόλου ὁ ἄρρωστος, εἶναι ἁπλούστατα ἕνα ἐπεισοδιακὸ πρόσωπο, οὔτε ἡ τύχη του. Μᾶς ἐνδιαφέρει ὁ γιατρὸς καὶ γι' αὐτὸ ἔπρεπε νὰ προσελκύσω τὴν προσοχὴ καὶ τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ κοινοῦ μόνο στὸ γιατρό.

Μερικοὶ ἐπίσης παρεξενεύθηκαν ποὺ δὲν ἔφερα στὴ σκηνὴ καὶ γυναικεῖο πρόσωπο καὶ μοῦπαν μάλιστα, ὅτι ἔχοντας τὴν κ. Κυβέλη μποροῦσα νὰ ἐλπίζω πρώτης τάξεως ἐπιτυχία. Βεβαίως αὐτὸ εἶναι ἀλήθεια, διότι ὅλοι μας πειὰ γνωρίζουμε τὸ τάλαντο καὶ τὴν τέχνη της, - δὲν νομίζω ὅμως ὅτι ἡ κ. Κυβέλη θὰ περίμενε νὰ δείξη τὴν τέχνη της μὲ τὸ δικό μου ἔργο, τόσο περισσότερο ποὺ εἶναι ἔργο συγγραφέα ποὺ πρώτη φορὰ παρουσιαζόνταν στὸ Ἀθηναϊκὸ κοινό. Ὅπως εἶπα λοιπὸν θέλησα νὰ μὴ παραλλάξω τὸ γεγονός, ἀλλὰ νὰ τὸ παρουσιάσω ὅπως μοῦ διηγήθηκαν ὅτι ἔγεινε. Πόσα τέτοια τραγικὰ γεγονότα δεν γίνουνται κάθε μέρα καὶ στὰ ὁποῖα μάλιστα τὶς περισσότερες φορὲς δὲν παίζουν κανένα ρόλο οἱ γυναῖκες;... Ἔπειτα εἶταν κι' αὐτὸ μιὰ δοκιμή, ἕνα πείραμα. Ἔβλεπε κανεὶς ἂν μτορῆ νὰ στεθῆ στὴ σκηνὴ ἕνα ἔργο χωρὶς γυναικεῖο πρόσωπο καὶ ἂν δὲν παραξενεύεται ὁ θεατὴς γιὰ τὴν ἔλλειψι αὐτή.

Ζ. ΜΑΚΡΗΣ

ΤΑ ΣΗΜΕΡΝΑ ΤΑ ΧΡΟΝΙΑ

Στὸ Νίκο Παπαγεωργίου

(Παίχθηκε γιὰ πρώτη φορὰ στὸ θέατρο Κυθέλης (Πανελλήνιον) τὴν 13 Ὀκτωβρίου 1908 καὶ στὴν Πάτρα ἀπὸ τὸν ἴδιο θίασο, τὴν 17 Δεκεμβρ.)

ΠΡΟΣΩΠΑ

Ο ΓΙΑΤΡΟΣ.—Ν. Παπαγεωργίου.
ΚΩΣΤΑΣ, ἀδελφός του.—Βέλλος.
ΝΙΚΟΣ, ἐξάδελφός του.—Μαρῖκος
ΚΡΥΔΕΟΣ, γιατρός, βοηθὸς τοῦ γιατροῦ στὴν ἐγχείρηση.—Λούης.
ΕΝΑΣ ΑΡΡΩΣΤΟΣ.—Λύτρας.
ΦΙΛΟΣ ΤΟΥ ΑΡΡΩΣΤΟΥ.—Πάντος.